پریکړه

پوهندوی عبدالقیوم کریم

Download from:aghalibrary.com

۱۳۹۴ لمریز کال

پـرېـکړه

(د ۲۰۰۵ کال د جاپان د ان اچ کې د نړیوالې جایزې ګټونکې)

لیکوال:
پوهندوی ډاکتر عبدالقیوم کریم

۱۳۹۴ ل کال

Download from:aghalibrary.com

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم:	پرېکړه
لیکوال:	پوهندوی ډاکتر عبدالقیوم کریم
خپروندی:	د افغانستان ملي تحریك، فرهنګي څانګه
وېبپاڼه:	www.melitahrik.com
کمپوزګر:	عبدالصبور کریم
ډیزاینګر:	ضیاء ساپی
پښتی ډیزاین:	فیاض حمید
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحریك د خپرونو لړ: (۵۲)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

Download from:aghalibrary.com

ډالۍ

د هیواد د ماشومانو د ښوونې او روزنې د ډګر

لارویانو ته چې په هیواد کې د علم مشال د دوی

له برکته تل روښانه وي.

Download from:aghalibrary.com

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) کال په پيل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهير کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد کال د کب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ کې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحريك په ياده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهير کې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دى، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينګ هوډ کړى چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملى کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دى د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دى، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير کې يې يو بل سره مرسته او ملګرتيا کړې او دا فرهنګي بهير يې بريالى کړى، د زړه له کومې مننه کوي او کور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنګي څانګه

Download from:aghalibrary.com

یاد دښتونه

هرکله چې د ډرامه لیکنې سره د خپلې مینې او علاقې په باب فکر کوم نو په پنځوسمه لسیزه کې د افغانستان د راډیو د جمعې د شبو پښتو او دري راډیویي ډرامې او د اوونۍ پرله پسې راډیویي داستانونه مې په ذهن کې انګازې جوړوي.

په نوموړې لسیزه کې زه د ننګرهار په عالي لیسه کې د لیسې د دورې په زده کړو بوخت وم. زه په ټولګی کې لومړی وم او هره شپه به مې تر نیمو شپو درس وایه او په څنګ کې مې ورسره راډیو هم اوریده. د راډیو افغانستان نوموړو ډرامو او داستانونو او نورو خپرونو راسره مرسته کوله چې د شپې تر دولسو بجو پورې خپله مطالعه جاري وساتم. له همدې زمانې څخه مې د ډرامو له اوریدو او بیا له ډرامه لیکنې سره مې مینه پیدا شوه. د شکسپیر د اوتلو او هملټ او د کالیداس د شکونتلا ډرامه مې ولوستله او د ننګرهار د لیسې د ځاروندویانو (Scouts) په لیکو کې د لنډو تمثیلي ټوټو په لیکلو سره مې ډرامه لیکنه پیل کړ. د پنځوسمې لسیزې په دویمه نیمایي کې مې په پښتو ژبه شعر هم لیکل چې ځینې یې د ننګرهار په

Download from:aghalibrary.com

ورځپاڼه کې خپاره شول. ښه مې په یاد دي چې پوره یوولس ټوټې شعرونه مې لیکلي و چې د خپلې شعري استعداد د روزنې حوصله مې له لاسه ورکړ او یوازې د نثر او ډرامو لیکنې ته مې ملا وتړله. په **۱۳۵۷** لمریز کال کې کله چې په یوولسم ټولګي کې مې درس وایه، د ((افغان او انګلیس دریو جګړو ته یوه کتنه)) تر سرلیک لاندې مې د ښوونځي د دورې د تاریخ د کتابونو له مطالعې څخه خپله لومړنۍ مقاله ولیکله چې تحقیقي بڼه یې درلوده او په دریو برخو کې د ننګرهار په ورځپاڼه کې خپره شوه.

د څو تمثیلي ټوټو تر لیکلو وروسته مې په اووو پردو کې د ((انتحار)) یا ځان وژنې تر نامه لاندې خپله لومړنۍ ستېج ډرامه ولیکله چې د ډرامې د مختلفو پردو ترمنځ وقفو کې مې د مخکینیو پردو لنډیزونه په خپله نندارچیانو ته وړاندې کوله. د ډرامې موضوع د یوې نجلۍ پر ژوند څرخیده چې د خپل تره د زوی سره مینه لري خو پلار یې د یو څه شتو او جایداد په بدل کې هغه د بل کلي د خان یو بد عمله زوی ته په نامه کوي. په پای کې د نجلۍ مور، هلک او په خپله د نجلۍ عذرونه او زارۍ هیڅ ځای نه نیسي او ډرامه د نجلۍ په ځان وژنې سره پای ته رسیږي.

دا ډرامه لومړی د ننګرهار د عالي لیسې د هلکانو او د ننګرهار د آلایي لیسې د نجونو له خوا د ننګرهار د لیسې په ستېج کې ننداري ته وړاندې شوه چې وروسته بیا د ننګرهار د لیسې د ځارندویانو په ګټه د ننګرهار د مرکزي ښار جلال آباد د سپین غر په سینما کې خلکو ته وړاندې شو. د ((انتحار)) ډرامه د هیواد د تکړه لیکوال او ژورنالیست ګلستان غالب په واسطه ډایرکټ او د ننګرهار د نومورو لیسو د تکړه لوبغاړو منور ایوبي، داود سروري، زرغونه حیاتی او نورو له خوا چې نومونه یې زما په یاد کې نه دي پاتې، تمثیل شو. دا یوه سندریزه ډرامه وه چې درې سندرې یې درلودې. د ډرامې اصلي کرکټره چې زرغونه حیاتی د ډرامې د نجلی رول یې لوبوله، په خپله د ښه غږ څښتنه او د سندرو ویلو د ښه استعداد درلودونکې وه چې د ډرامې دوی سندرې به یې ژوندی د تمثیل په حال کې وړاندې کولې. په دې مانا چې په یو وخت کې به یې هم تمثیل کاوه او هم به یې سندرې ویلې. سازیانو به د پردې ترشا د هغې ملګرتیا کوله. د هیواد د پښتو ژبې دوو نورو خوږژبیو سندرغاړو استاد یار محمد چې په نومورې لسیزه کې یې د ننګرهار په عالي دارالمعلمین کې د تدریس چارې په غاړه لرلې، او خدای بخښلی مسافر سفری چې تیرکال (۱۳۸۶ لمریز) څه موده وړاندې شهید کړی شو، او دواړه د افغانستان د ملي ټلویزیون وتلي هنري څیرې وې، د انتحار د ډارمې

يوه بله سندره په ګډه سره د ډارمې د واده په صحنه کې د نجلۍ د ځان وژنې څخه لږ مخکې وويل.

زه د انتحار ډارمه د خپل ډرامه ليکنې د کار پيل ګڼم، خو کله چې په ۱۳۵۹ لمريز کال کې د کابل پوهنتون د انجنيرۍ په پوهنځي کې مې خپل عالي تحصيلات پيل کړ نو ورسره مې د افغانستان د ملي راډيو او ټلويزيون، د افغانستان د ليکوالو د اتحاديې د خپرنيز ارګان ((ژوندون)) مجلې، د افغانستان دهغه مهال د راډيو ، ټلويزيون او افغانفلم د کميټې د خپرنيز ارګان ((آواز)) مجلې او نورو خپرونو سره مې خپلې قلمي همکارۍ هم پيل کړې او په دې برخه کې مې تر لسو کلونو پورې د افغانستان د ملي راډيو او ټلويزيون د بهرنيو خپرونو د اردو ژبې د پروګرامونو د سکرپټونو د ليکوال، جوړونکي او لوستونکي يا ويااند په توګه کارکاوه، د ټلويزيون د سينمايي خپرونو د ادارې له پاره مې هندي فلمونه په پښتو او دري ژبو ژباړل او ورسره مې د هند د نيمې وچې د نوميااليو ليکوالانو لنډې کيسې، ډرامې او نورې ليکنې ژباړلې چې په دې برخه کې د رابندرنات ټيګور د ((ډاک ګهر))، ((راجا)) او ((لال کنير)) د ډرامو يادونه کولی شم. په ۱۹۹۱ عيسوي کال کې هغه مهال چې زه د کابل پوهنتون له خوا د ماسټرۍ د ډيپلوم د ترلاسه کولو له پاره هندوستان ته ولاړم، او دا ډرامې د افغانستان د هنرمندانو د اتحاديې له خوا تر چاپ لاندې و، په وروستيو کلونو کې د رامنځته کيدونکو حالاتو په وجه

نوموړي ډرامې نه یوازې دا چې له چاپ څخه پاتې شول، بلکې ټایپي نسخې یې د نوموړي اتحادیې له دفتر څخه ورکې شوې. د نوموړو ډرامو له جملې څخه یوازې د ((ډاک گهر)) یا پسته خانې د ژباړې یوه کاپي په تصادفي توگه راسره پاتې ده چې که ژوند باقي وي، په نږدې راتلونکې کې به یې انشاءالله چاپ کړم. د رابندرنات ټيگور د ډرامو د ژباړې په څنگ مې د ټيگور پر ژوند او ډرامو باندې د پښتو، دري او اردو ژبو له ماخذونو څخه په استفادې سره یوه اوږده معلوماتي لیکنه هم وکړه چې د ټيگور د ډرامو د ارزونې په څنگ کې یې د ډرامه لیکنې په برخه کې زما لید او پوهې ته پراختیا ورکړه.

کله چې په ۱۹۹۱ عیسوي کال کې د کابل پوهنتون له خوا هندوستان ته د ماسټرۍ د تحصیل له پاره ولاړم نو د نوموړې هیواد د اوترا پردیش ایالت د رورکی په پوهنتون کې په خپل تحصیل بوخت وم چې په هیواد کې سیاسي وضعه بدله شوه او زما کورنۍ پېښور ته کډه وکړه. د تحصیل په پای کې افغانستان ته د ستنیدو لارې د نورو هیوادو اول په شان زما پ مخ کې هم تړلې شوې وې. زه د کابل پرځای پېښور ته ولاړم. په پېښور کې یو شمیر نړیوالو مرستندویو ادارو د افغان کډوالو د هوساینې، روغتیا او ښوونې او روزنې له پاره کار کول. په ۱۹۹۴ عیسوي کال کې د بي بي سي د ښوونیزو پروگرامونو اداره د افغانانو له پاره د ((نوی کور، نوی ژوند)) د ښوونیزو پرله پسې ډرامو د لړۍ د پیل کولو په درشل کې وه او ددې کار له پاره یې

یو شمیر ډرامه لیکونکو ته اړتیا درلود. د نوموړي اداري د اعلان په ځواب کې د پښتو او دري ژبو ۴۳ تنو لیکوالانو ځانونه کاندید کړي و او په نظر کې وه چې د یو تن انګریزلارښود ډن ګرت له خوا په دوو ډلو کې ترینه د ډرامه لیکنې آزموینه له دوی نه واخیستل شي. د ازموینې د پرمخ بیولو او ژباړې په برخه کې خدای بخښلی محمد اسمعیل نیاز چې یو تکړه افغان ژورنالیست او د بي بي سي د پښتو څانګې یو تکړه او وتلی پروډیوسر و، پرمخ بیول کیده. د لیکنې ازموینې بڼه داسې وه چې هره ورځ به د ورځې په پیل کې د ډرامې د یوې ځانګړتیا، بڼې اویا د صحنو د ځانګړنې په باب لیکوالانو ته معلومات ورکول کیده، او وروسته به ټولو ته دنده وسپارله شوه چې په یوه ټاکلي وخت کې دې لیکنه پرې وکړي. د لیکنې له پړاو نه وروسته به له هر لیکوال څخه وغوښتل شو چې خپله لیکنه ولولي څو نور لیکوالان پرې خپل نظر ورکړي او په اصطلاح هغه نقد کړي. د نظریو په پای کې به په خپله لیکوال ته هم وخت ورکړ شو چې د نورو لیکوالانو نظریې رد کړي او یا یې هم ومني. بیا به د ورځې ټول جریان ثبت او په انګریزي ژبه وژباړل شو او د د ازموینې مسوول کس ته د قضاوت او ارزونې له پاره وسپارل شو.

د یوې اونۍ په پای کې له ۴۳ تنو لیکوالانو څخه یوازې ۱۳ تنه د ازموینې دویم پړاو ته لار پیدا کړل. ازموینه د دویمې اونۍ له پاره په

مخکینی بڼه دوام وکړ او په پای کې یوازې شپږ تنه لیکوالان غوره شول چې خپل د ډرامه لیکنې کار په پښتو او دري ژبو پیل کړي. له نیکه مرغه چې زه هم د دغو شپږو تنو لیکوالانو په کتار کې راغلم. د دغې ډلې نور لیکوالان میرمن شریفه پاڅون، مهدی دعاګوی، مرحوم عبدالمنان ملګری، موسی رادمنش او احد پیغام و.

د ((نوی کور، نوی ژوند)) د ډرامو د لیکنې پروسه ډېره په زړه پورې او ګټوره وه. تر ټولو لومړی به د ډرامو د ایډیټور کاتب پاڅون له خوا د ټاکل شوو موضوعګانو په باب د ډرامو د کیسو کرښو ته انکشاف ورکړ شو. نوموړې کرښې به د کیسو د کرښو په انکشافی غونډه کې د لیکوالانو او مسوولینو له خوا تر بحث، زیاتونې او کمونې لاندې ونیول شوې. بیا به مو نوموړې کرښې د تمویل کوونکو او نورو ځیریه موسسو د مسلکي مشاورینو په مشورتي غونډه کې د هغوی د نظریو د اخیستلو له پاره وړاند کړې. په دغه غونډه کې به د کیسو کرښې په هراړخیزه توګه وڅېړل شو او تر علمی، ټولنیز، کلتوري، مذهبي، سیاسي او اقتصادي سمونو لاندې ونیول شو. له دې پړاو نه وروسته به د نوموړو کرښو په اوږدو کې د لیکوالانو د ډلې له خوا د ډرامو د صحنو لنډیزونه ولیکل شول. د یادونې وړ بولم چې د صحنو د لنډیز د لیکلو د غونډو د چارو پرمخ بیول هم زما مسوولیت و دا ځکه چې د ډرامو د سکرېپټ د لیکنې تر څنګ د لنډیزونو د مسوول دنده مې هم ترسره کوله. په هره میاشت کې مو د ډرامې د دوولسو

برخو یا د شپیتو صحنو د لیکلو مسوولیت درلود. د ډرامو لنډیزونه مو بیا د لنډیزونو د ایډیټ کولو په غونډه کې چې معمولا زما، کاتب پاځون او د اداري د مشر (په لومړي سر کې جان بټ او وروسته بیا خواجه شیرازالدین صدیقي) په ګډون دایریده، تر بحث لاندې ونیول او وروستی ایډیټ به مو سرته ورساوه. له دې مرحلې نه وروسته بیا د ډرامو لنډیزونه مو د پښتو او دري ژبو لیکوالانو ته ورکړ چې د هغوی له مخې دې د صحنو خبرې اترې (ډیالوګونه) ولیکي. د ډرامو د لیکلو وروستی پړاو د ډیالوګونو د ایډیټ پړاو و. په دې پړاو کې به مرحوم منان ملګری پښتو ډرامې او مهدی دعاګوی دري ډرامې ایډیټ کولې او بیا به د ډیالوګونو د ایډیټر کاتب پاځون او د اداري د مسوول له خوا په یوه غونډه کې چې کله کله به ماهم په کې ګډون کاوه، وروستی کیده. د دغې مرحلې نه وروسته به ډرامې د تمثیل د تمرین او ثبت له پاره واستول شول. تر لومړیو شپږو میاشتو پورې مو د ډرامې د لارښود تر نظر لاندې ډرامې لیکلې چې دا کار د یو ډول روزنیز ورکشاپ بڼه درلوده. وروسته بیا افغان لیکوالانو خپل کار ته دوام ورکړ چې تر اوسه پورې په هماغه بڼه دوام لري.

د دغې ښوونیزې ډرامې له پاره مې د ۱۹۹۴ څخه د ۱۹۹۷ کال تر وروستی ربعې پورې په سلګونو ډرامایي صحنې ولیکلې او د صحنو د لنډیزونو د همآهنګ کولو دنده مې ترسره کاوه. له هغه نه وروسته د کډوالو په چارو کې د ملګرو ملتونو د سازمان په

استازیتوب مې تر ۲۰۰۵ کاله پورې په اړوندو مسالو باندې د نظر ورکولو له پاره د هغوی په میاشتینیو مشورتي غونډو کې ګډون کاوه چې په دې توګه مې د (نوی کور، نوی ژوند) له ډرامو سره اړیکې تر لسو کلو زیات دوام وکړ. کله چې په ۲۰۰۲ عیسوي کال کې هیواد ته بیرته راستون شوم او په کابل کې د کډوالو په چارو کې د ملګرو ملتونو د سازمان د عالي کمیشنری په دفتر کې مې د ډله ییزو اطلاعاتو د مسوول په توګه کارپیل کړ، په ۳۶ برخو کې مې په پښتو او دري ژبو د کډوالو د ستنیدو په باب یوه راډیویي ډرامه ولیکله چې د افغانستان د تعلیمي راډیو او ټلویزیون د اداري له خوا جوړه او د راډیو افغانستان له لارې خپره شوه.

د لنډو کیسو، ناولونو، شعري ټولګو او ډرامو د کتابونو د لوستلو په څنګ کې له سینما او په تیره بیا له هندي فلمونو سره مې د ښوونځي د وختونو څخه را په دې خوا زیاته علاقه درلوده چې وروسته بیا د فلمونو له پاره په لیکنو بدله شوه. د تمثیلي ټوټو په څنګ کې مې لکه څنګه چې وړاندې یادونه وکړه، د ټلویزیون له پاره د رابندرنات ټیګور د ډاک ګهر یا پسته خانې ډرامه په شپیتمه لسیزه کې په دري وژباړله او د استاد عبدالقیوم بیسد په شمول مې د ملی ټلویزیون یو زیات شمیر واکدارانو ته د تمثیل په غرض وسپاره چې په دوی کې قادرفرخ، سرور انوري، وحید صمدزی، هارون یوسفي، ف عبادي او نور شامل دي. که څه هم استاد بیسد او نورو ډرامه ډیره

خوښه کړه خو کلونه تیرشول او نوموړې ډرامه ننداريې ته وړاندې نه شو. علت یې ښايي دهغې زمانې د راډیو او ټلویزیون په انحصاری کړیو کې د نوو او ځوانو لیکوالانو د ننوتلو د لارې خنډونه او ستونزې وې.

کله چې په ۱۳۶۳ لمریز کال کې د راډیو افغانستان د بهرنیو خپرونو د اردو ژبې د پروګرامونو په مدیریت کې مې د لیکوال، پروډیوسر او ویاند دنده ترلاسه کړه نو ورسره مې د ټلویزیون د سینمايي خپرونو د اداري له پاره د هندي فلمونو پښتو او دري ژباړه پیل کړه او یو زیات شمیر هندي فلمونه مې د افغانستان د ملي ټلویزیون له پاره وژباړل چې دا کار زه د فلمونو د سکرپټ او همدارنګه د فلمونو د صحنو د جوړونې او ښکلا سره زیات اشنا کړم. دې کار ته مې نږدې لس کاله دوام ورکړ چې زما له پاره یوه ګټوره تجربه وه.

د همدغو کلونو په اوږدو کې مې د (آواز) د مجلې له پاره د هنري او سینمايي پیښو د میاشتنی رپورټ لیکلو مسوولیت په غاړه درلود او د افغانستان د سینمايي خلکو سره مې لیدنه د هغوی د کارونو په باب د معلوماتو د راټولولو له پاره اړتیا وه چې دا کار زه له هغوی سره ترډیرې اندازې پورې اشنا کړم چې کله د هندوستان نومیالي سینمايي څیرو سنیلدت، شبانه اعظمی او نصیرالدین شاه په ۱۳۶۸ لمریز کال کې له افغانستان څخه لیدنه وکړه نو د چهلستون په ماڼۍ کې د افغانستان د سینمايي لوبغاړو او مینه والو په غونډه کې مې د

افغاني او هندي اړخونو د استازو انجنیر لطیف او سنیلدت د ویناوو د ژباړې کار راته راوسپارل شو. دغو ټولو پېښو له سینما سره زما مینه پیاوړې کړه.

کله چې د **۱۹۹۲** کال د دسمبر د میاشتې په **۲۵** مه نېټه په هندوستان کې د خپلو ماسټرۍ دورې د تحصیلاتو د پای ته رسولو نه وروسته پېښور ته ولاړم نو د (سحر) فلم جوړولو د کمپنۍ د مشر سید عبدالقهار روحاني سره اشنا شوم او د هغه په ملګرتیا مې ددوو بهرنیو ادارو د مستندو فلمونو له پاره په انګریزي ژبه دوه سکرپټونه ولیکل چې د سید عبدالقهار روحاني له خوا ډایرکټ او جوړ شو. په هغو کلونو کې زما یو دوست او همکار موسی رادمنش هم په پېښور کې د (دود و خاکستر) په نامه پر یو مستند فلم کار کاوه. د نوموړی فلم د جوړولو په دوران کې له هغه سره په تماس کې وم او معلومات مو سره شریکول چې دا کار د هغه له فعالیتونو سره اشنا کړم.

د ۱۹۹۷–۲۰۰۲ کاله پورې په اسلام آباد کې د کډوالو په چارو کې د ملګرو ملتونو د سازمان د عالي کمیشنرۍ په اداره کې د مطبوعاتي مرستیال په توګه د دندې په دوران کې مې د نوموړې ادارې له پاره د څو مستندو فلمونو د جوړولو، فلم اخیستنې او ایډیټ کولو د څارنې کار په غاړه درلود چې د فلم جوړونې د تخنیک سره یې تر کافي اندازې پورې بلد کړم.

هیواد ته له راستنیدو څخه وروسته د ۲۰۰۳ عیسوي کال د اپریل په میاشت کې مې د افغانستان د تعلیمي راډیو او ټلویزیون د اوسنی رییس انجنیر صفي الله ځیر سره چې زما د پوهنتون د زمانی هم صنفی دی، د تایلیند د بنکاک په ښار کې د ان، اچ، کی د جاپان د جایزې د آسیایي هیوادونو په فورم NHK JAPAN PRIZE) (ASIAN FORUM ۲۰۰۳ کې د ګډون امکان ترلاسه کړ. په نوموړی فورم کې د بیلابیلو هیوادونو یو زیات شمیر فلمونه ننداري ته وړاندې او تر بحث لاندې ونیول شول. د یوې اونۍ له پاره دا غونډه ماته د یو اغیزمن روزنیز کورس حیثیت درلود. له دغې غونډې نه پوره یو کال وروسته کله چې په کابل کې د ملګرو ملتونو د سازمان د وګړو د صندوق له پاره مې د مطبوعاتي مسوول په توګه کارکاوه، د نوموړې اداري په مالي مرسته او د ښځو د چارو وزارت په حمایت سره مې د (اولاد) د ټلویزیوني هنري او روزنیز فلم سناریو ولیکله او د هغه د جوړولو چارې مې هم په غاړه واخیست. یو کال وروسته مې د جاپان د جایزې د تعلیمي پروګرامونو د سکرپټ د لیکلو د سیالیو له پاره یوه سناریو (همدا کتاب) ولیکله چې د نړۍ د مختلفو هیوادونو له جملې څخه لومړی دلسو غوره سکرپټونو او بیا د پنځو غوره سکرپټونو په ډله کې وشمیرل شو او وروسته د جاپان د توکیو په ښار کې د جوړشوو سیالیو په دوران کې د سکرپټونو د وړاندې کولو

په نتيجه کې زما سکرېپټ لومړی مقام او د جاپان نړيوال جايزه وګټله. سربيره پر هغه زما د (اولاد) فلم هم چې جايزې ته کانديد شوی و ، د غوره فلمونو په کتار کې تر ټولو لومړی ننداريې ته وړاندې شو چې د سينمايي خلکو او ننداره کوونکو له خوا يې تود هرکلی وشو.

وروسته مې ددوو نورو فلمونو سناريو وليکل او د هغوی د جوړونې چارې مې په غاړه واخيستل. د (مجبور) فلم مې په دري ژبه او د (پرېکړه) فلم مې په پښتو ژبه د خپل سناريو د جايزې په پيسو جوړ کړ. دا دواړه فلمونه د ۲۰۰۶ کال د جاپان د جايزې په سياليو کې د غوره فلمونو په کتار کې ننداريې ته وړاندې شو.

د مجبور او اولاد فلمونو د ډايرکټ کار مې د يو تړون له مخې تکړه ډايرکټر عارف بي ريا ته ورکړی و. کله چې د مجبور فلم د ښځو د چارو د پخوانۍ وزيرې ډاکټرې مسعوده جلالې په ګډون د نوموړی وزارت په تالار کې د يوې غونډې په ترخ کې پرانيستل کيده، نو د افغانستان د پيژندل شوی ژورناليست، علمي شخصيت او د کابل پوهنتون استاد پروفيسور عصمت الهي له خوا ډير عالي وارزول شو چې د فلم جوړونې په کار کې زما د لا زيات تشويق باعث شو. د مجبور د فلم دويم امتياز داو چې په ۱۳۸۵ کال کې د افغانستان د اطلاعات ، فرهنګ او ځوانانو د وزارت له خوا درې جايزې يې ترلاسه کړ چې دوه جايزې يې دوو لوبغاړو ته او دريم يې د فلم کامره چلوونکی سيد ظاهر ظهور ته ورکړ شو. د فلم د سناريو په اړه د افغانستان د ټلويزيون د هغه

مهال مشرموسي رادمنش او د فلم ډايرکټر عارف بي ريا هم راته مبارکۍ راکړې او ويې ويل چې دوی د موثقو معلوماتو له رويه خبر دي چې د مجبور د فلم سناريو هم يوه جايزه ترلاسه کړې ده، خو نه د جايزو د ويش په غونډه کې اعلان وشو او نه په ورځپاڼو کې د هغو کسانو په کتار کې چې جايزې يې وړې وې، زمانوم راغی. داسې په نظر راغی چې په هيواد کې د نورو ډګرونو په شان د خلکو معنوي امتيازات هم کله کله تر حملې او لوټمار لاندې راځي.

د پرېکړې د فلم ماجرا هم په زړه پورې ده. د پرېکړې د فلم د جوړولو کار د ۲۰۰۶ کال د اکتوبرد مياشتې څخه مخکې بشپړ شوی و او د همدې کال د اکتوبر په مياشت کې په توکيو کې د ان، اچ، کی د جاپان جايزې له خوا نندارې ته وړاندې شو چې د فستيوال د ګډون کوونکو له خوا يې تود هرکلی وشو. ورسره په څنګ کې د جاپاني ژبارې سره د NHK د ښوونيز ټلويزيوني چينل له لارې زما د سکرپټ د جايزې او د نوموړي فلم د جوړونې د کار په باب زما د مرکې سره يو ځای خپور شو.

د توکيو د فستيوال په دوران کې د باسل-کالسروهی د فورم (Basel-Kalsruhe Forum) چې د بکا فورم (BakaFORUM) په نامه هم يادېږي، منتظم نايکل مارکوس (Nickle Markus) چې د ايټاليې او سيدونکی دی، زه يې د ۲۰۰۷ عيسوي کال د سويس د باسل ښار ته دعوت کړم چې د پرېکړې فلم هلته د باسل-کالسروهی په فستيوال کې ننداري ته وړاندې کړو.

د ۱۳۸۵ کال د غبرګولي د ۲۲ نيټې څخه تر ۳۱ مې نيټې پورې په کابل کې د ګويټه انستيتيوت او د فرانسې د کلتوري مرکز له خوا د مستندو او لنډو داستاني فلمونو دويم نړيوال فستيوال جوړ شو چې د فستيوال له پاره د فلمونو د غوره کولو د کميټې غړيتوب ماته هم راکړ شوی و. د افغانفلم رييس انجنير لطيف، د افغانستان د سينماګرانو د اتحاديې رييس جوانشير حيدري، نوميالی ډايرکټر او ليکوال احد ژوند، د ګويټه انستيتيوت افغان مشر ابراهيم هوتک پيژند له شوې ډايرکټره رويا سادات او د عبدالملک شفيعي چې د فستيوال د دايرولو چارې يې په غاړه لرلې، د دغې کميټې نور غړي وو. په نتيجه کې د ۲۰ څخه زيات فلمونه وکتل شول او د هغوی له جملې څخه يوازې ۱۲ افغاني فلمونه غوره شول چې دوه په کې د مجبور او پريکړې فلمونه وو، د طلوع د ټلويزيون له لارې ننداري ته وړاندې شول او د ژوري کميټې له خوا چې د هيواد پيژندل شوی ډايرکټر او د افغانستان د ملي راډيو او ټلويزيون رييس چې هغه واحد نظري هم د دغې کميټې غړيتوب درلود. د جايزو د ويش په غونډه کې چې د استقلال د ليسې په تالار کې جوړه شوې وه، واحد نظري په خپله پرانيستونکې وينا کې وويل چې هغه د ژوري کميټې د پريکړې سره موافق نه دی ځکه چې د هغه په فکر هغه فلم ته جايزه ورکړی شوه چې بايد نه وای ورکړ شوی، او هغه فلم چې بايد د جايزې مستحق ګڼل

شوی وای، د جایزې مستحق ونه ګڼل شو. محترم نظري زیاته کړه چې دی ځکه د ژوري کمیټې پریکړې ته غاړه کیښوده چې د رای اخیستنې په نتیجه کې ورستی پریکړه صادریدله او بحث او دلایل په کې هیڅ برخه نه درلود. د غونډې په پای کې واحد نظري چې هغه مهال د شمشاد د تلویزیون رییس و، د شمشاد د تلویزیون یو ستاینلیک چې د شمشاد د تلویزیون د عمومي رییس او بنسټ ایښودونکی حاجي فضل کریم فضل په واسطه لاسلیک شوی و، د پریکړې د فلم د جوړولو په ویاړ د نوموړې فلم د ډلې په استازیتوب ماته راکړ.

د یادونې وړ بولم چې د جایزو د ویش د غونډې جریان په مستقیمه توګه د طلوع د تلویزیون له لارې خپریده. د خپرونې ویانده دلافروز ځیرک چې د پښتو ژبې یوه تکړه لوبغاړې، لیکواله، شاعره او د فلمونو ډایرکټره ده، راته وویل چې د فستیوال د جوړولو مسوول چې مخکې ترې یادونه وشوه، ډیره هڅه وکړه چې د بیلا بیلو عواملو په وجه د غونډې وړاندې کوونکې دا موقع برابره نه کړي چې د شمشاد د تلویزیون ستاینلیک ماته راکړي او دا خبر د طلوع د تلویزیون له لارې خپور شي، خو دلافروز ځیرک پوهیده چې د خپرونې جریان په مستقیمه توګه خپریږي نو ځکه یې واحد نظري او ماته ستېج ته د راتلو بلنه راکړه او ستاینلیک ماته راورسید.

په دغه هیوادنی فستیوال کې ما خپل دوه فلمونه (مجبور او پریکړه) چې د هغو د سناریو د لیکلو او پروډکشن چارې په غاړه لرلې، کاندید کړي وو، خو برعکس د فستیوال د جوړونکی یا جوړونکو له خوا زما د فلمونو د ډایرکټرانو عکسونه او پیژندنه د فستیوال په اسنادو کې خپریده، غونډو ته هغوی بلل کیده چې په نړیوالو فستیوالانو کې داسې نه وي بلکې ارتباطي کسان هغه وي چې فستیوال ته د فلمونو د تسلیمولو فورمې ډکې کړي وي. په هر حال په دې خبره مې ځان ته قناعت ورکړ چې ددوی ګناه ځکه نشته چې ښايي دوی په دې خبرو نه پوهیږي او یا که پوهیږي نو د تعصب له مخې دا کارونه کوي چې په داسې حالاتو کې شخړو او په تیره بیا بې ګټو شخړو ته ملاتړل هم را تـه لیونتوب ښکاري. زه په دې عقیده یم چې ددې پرځای چې سړی د تیرو کیسو په سپینولو کې وخت تیروي، په راتلونکي کې د ګټورو کارونو په سرته رسولو سره خپل مقصد ته ژر رسیدای شي.

په هرحال، کله چې د ۲۰۰۸ کال د اپریل د میاشتې له لومړۍ نیټې څخه مې د شمشاد ټلویزیون د نشراتو د رییس په توګه مسوولیت په غاړه واخیست، د ټلویزیوني خپرونو، فلمونو او پرله پسې ډرامو د جوړولو او ډایرکټ کولو په برخه کې نورې تجربې ترلاسه کړې او د ټلویزیوني خپرونو په څنګ کې د سلګۍ په نامه د یو ټلویزیوني لنډ هنري فلم د لیکنې او ډایرکټ چارې مې هم ترسره کړې، د ښکلا په نامه یوه ټلویزیوني پرله پسې ډرامه مې ولیکله چې د فلم اخیستلو یا شوټنګ

کار یې د شمشاد ټلویزیون له طرفه په جلال آباد کې د جلال فلم په مرسته بشپړه او بیا د شمشاد ټلویزیون له لارې خپره شوه.

اوس هم د څو ډرامو، ټلویزیوني او سینمایي فلمونو طرحې مې د ذهن فضا ډکه کړې چې د کاغذ پرمخ راوړلو ته یې زما تلوسه ورځ تربلې تلوسه زیاتیږي، خو خدای زده چې په هیواد کې د فرهنګي اسانتیاوو او امکاناتو د محدودیتونو په چاپیریال کې د لیکلو او جوړولو امکان یې ترلاسه کړم.

په درناوي

پوهندوی ډاکټر عبدالقیوم کریم

د ۱۳۸۲ لمریز کال د زمري لسمه

پرېکړه

د لنډ هنري فلم لپاره ډرامه

لوبغاړي

۱. ښوونکی: د ډرامې مرکزي لوبغاړی، ځوان، په خپل عزم ټینګ ولاړ، مهربانه او منطقي

۲. سلامت خان: د پوخ عمر سړی، د کلي د اقتدار خاوند یو خان، د ښوونې او روزنې مخالف، د ولسوال ملګری

۳. ناظر: ځوان، د منفي فکر خاوند ، د خان ملګری او ناظر

۴. سیلانی: د کلي یو تن او سیدونکی، د پاخه عمر خاوند ، د آس ګاډی چلوونکی، خواخوږی او د ښوونې او روزنې پلوی..

۵. ځلمی: د **۱۴** کلو یو ځوان هلک، د خان زوی او د ښوونکی زده کوونکی.

۶. زرمینه: د سلامت خان ځوانه لور، تر ځلمی مشره او د زده کړې لیواله.

۷. مور: د سلامت خان ښځه او د ځلمی او زرمینې مور.

۹. مدیر: د ولسوالی د ښوونې او روزنې مدیر.

۱۰.ملا: د کلي د جومات ملا

۱۱. ځوتنه نور کلیوال

پرېکړه

لومړۍ صحنه

ځای: د ولسوالۍ د ښوونې او روزنې د مدیر دفتر

وخت: ورځ

د صحنې پېژنه:

د ښوونې او روزنې مدیر ملي جامې په تن کې لري او میز یې د افغانستان په درې رنګه بیرغ او د دفتر دیوالونه یې په ښوونیزو چارتونو او کالیزو ښکلي شوي دي. ښوونکی چې پتلون او کمیس یې اغوستی دی، د هغه د میز به مقابل لوري کې پر چوکۍ ناست دی، ښوونکی د ولسوالۍ له اړوندو کلو څخه د یوه کلي په ښوونځي کې چې د جګړو له امله وران شوی دی، خپل د تقرر سند وړاندې کړی او له هغه سره خبرې کوي.

مدیر: (په ډیره مینه او درناوی) دا خو سمه، خو په کلي کې داسې څوک پيژنې چې په د اوسيدو د ځای په برخه کې درسره مرسته وکړي؟

ښوونکی: نه، لومړی خو ورځې به په ښوونځي کې تیرې کړم او ورسره به داوسيدو يو ځای هم ځانته وګورم.

مدیر: (په پلتنې سره) آيا پوهيږې چې ښوونځی پرته له
ځلورو ديوالونو، نور هيڅ نلري او ته لومړی ښوونکی
يې چې پس له څو کلونو هلته ځې؟

ښوونکی: هو، همداسې راته ویل شوي وو، خو ما پریکړه کړې،
هرڅنګه چې وي، زه به ددې کلي ماشومانو ته سبق
ورکوم.

مدیر: (د ښوونکی پریکړه ستايي) معلم صیب، تاسې ډیر ستر ګام پورته کړی دی. زه ستاسې د پریکړې درناوی او ټینګ عزم ته ته سلام کوم او د هیواد د اولادونو په ښوونه او روزنه کې مو بریالیتوبونه غواړم.

((د ښوونځي مدير، له خپله جيبه قلم راباسي، د ښوونکی سند لاسليک کوي، له خپلې چوکۍ نه راولاړيږي او د لاس کاغذ ښوونکی ته ورکوي هغه ښوونکی ته لاس ورکوي او په هيوادنۍ مينه ورسره غاړه وځي، ورسره لاس ورکوي او د هغوی په تصوير باندې د فلم ټايټل پيل کيږي.))

ښوونکی په داسې حال کې چې سند يې په لاس کې دی، خپله پنډوکۍ هم له مځکې پورته کوي او له هغه ځايه د باندې وځي. د موټرو يوې کوچنۍ هډې ته رسيږي او په يو موټر کې د کلي په لور روانيږي. کلي ته نږدې له موټره کښته کيږي او د کلينر په وينا د کلي په لور ښوځيږي. په تنګو خامه لارو کې له يو څه پلې مزل څخه وروسته د سيلانۍ په نامه د نوموړي کلي له يوه سړي سره د هغه په آس ګاډۍ کې سپريږي او دواړه په خوشحالی او خبرو اترو د کلي په لور روانيږي. څو قدمه وړاندې دوه کسان پر آسونو سپاره ددوی له مخې تيريږي. د فلم ټايټل د آسونو د پښو په دوړو کې پای ته رسيږي.

ښوونکی: (په داسې حال کې چې خپله پزه يې په دستمال له دوړو پټه کړې وه، له د اس ګادی له خاود څخه پوښتنه کوي) بابا، دوی څوک وو؟

بابا: ای معلم صيب، دوی زموږ د کلي واکداران دي. سلامت خان او د هغه ناظر. فکر کوم ولسوالۍ ته لاړل.

ښوونکی: ولسوالۍ ته؟ د څه د پاره؟

سیلانی: د خپل انډیوال ولسوال لیدو ته. ولسوال یې ډیرنــــــږدې ملګری او ملاتړ دی. خو یوه خبره په یاد ولره چې د سلامت خان له مشورې نه پرته به دا ښوونځی بیا جوړ نه شي.

ښوونکی: ولې بابا؟ ښوونځی خو دولتي دی، سلامت خان په کې څه کار لري؟!

سیلانی: ای معلم صیب، که سلامت وغواړي، په هر یو کار کې خنډونه پیدا کولی شي.

ښوونکی: (په چورت کې) که دا سې وي نو زه به له خان صیب ســــره بـــه خامخا ګورم.

سیلانی: او بله خبره، چې دا (پتلون ته اشاره کوي) پتلون متلون به په کلي کې نه اغوندې ښه! ځکه چې سلامت خان به یې دانګریزانو جامې وګڼي، چې د انګریزانو جامې یې وګڼلې، په تا به د کفر تور ولګوي، او چې د کفر

تور يې دربانديې ولګاوه، تا له کلي وشړي او مکتب
به بيرته بنده شي.

ښوونکی: (په خندا) بابا. زما د راتلو موخه خود کلي د ښوونځی
بيـــا فعـــالول اود ماشـــومانو زده کــړه ده او بـــس. زه بـــه د
ماشومانو د زده کړې له پاره هريو ګټورکار ګټه ور
وګڼم.

سيلانی: معلم صيب، (ښوونځی ته په ګوته اشاره کوي) هغه دی
د کلي ښوونځی !

ښوونکی: خير اوسې، کور دې ودان
(له ګاډی نه راکوزيږي او غواړي له جيبه پيسې راوباسې)
سيلانی: نه معلم صيب کرا درنه نه اخلم، خويو زوی لرم. غواړم هغه هم
په ښوونځي کې شامل کړم.
ښوونکی: ولې نه بابا ، همدا خو زه غواړم چې ټول کليوال خپـــل ماشـــومان بيـــا
ښوونځي ته راواستوي چې ښـــوونځی بيـــا فعالـــه شـــي. زه غـــواړم ســـبا
سهارله د کلي له
مشرانو څخه همدا غوښتنه وکړم.

سیلانی: (خوشحاله کېږي) دا خو ډېره ښه خبره ده. دا کارخو به سبا وشي، اوس راځه نن شپه له ماسره لاړ شه. دمه به دې هم جوړه شي او ستړیا به دې هم ووځي. سر له سبا نه به بیا خپل کار پیل وکړې.

ښوونکی: له تاسره خو نه شم تلی. غواړم لومړی شپه (ښوونځی ته ګوري) په خپل کور کې تېره کړم.

سیلانی: نو بیا به د شپې له پاره هرڅه چې تیار وي، هغه به هم درته راوړم او دیو کټ به هم درته وخورم (او روانېږي)

ښوونکی: نه بابا، داسې مه کوه، زه نه غواړم چې تاته تکلیف درکړم.

سیلانی: څه پروا کوي؟ ته خو زمونږ میلمه یې، خدای پامان (او خپل اس چو وکوي او ښوونکی د ښوونځي په لور روانېږي.)

دویمه صحنه

ځای: د کلي دیره

وخت: د سهار له چاي څخه وروسته

د صحنې پېژندنه:

ښوونکی له کلیوالو سره په غونډه کې هغوی ته د کلي ته د خپل راتګ موخه بیانوي او د کلي په بیا فعالولو کې د هغوی مرسته غواړي. ښوونکی د خلکو په وړاندې د ښوونځي، د خپل کار او د ماشومانو د زده کړې په باب معلومات ورکوي. د خبرو په دوران کې ناظر، خان او نور سپین ږیري او مشران په وار وار سره خپلې پوښتنې او نظریې وړاندې کوي چې د ښوونکي په واسطه ورته ځوابونه ویل کیږي. خبرې اترې یو څه دوام کوي.

سلامت: (هڅه کوي چې کلیوالو ته قناعت ورکړي) کلیوالو ورونو، زه د ماشومانو د تعلیم پر ضد نه یم. مګر د دغه ماشومان کار لري، روزګار لري. که چېرې د دغه ماشومان ښوونځي ته لاړ شي نو د دوی کورني به له سختو مشکلاتو سره مخامخ شي.

ناظر: (هڅه کوي چې د ښوونځی د فعالولو مخالفت وکړي) ښوونځی مو جنګونو وران کړی دی. زه خو وایم چې همداسې وران ساتل یې په کار دی چې نورې لانجې راولاړې نه کړي. مولوي صیب، تاسې په کې څه وایئ؟

ملا: (به مشورې سره) مسلمانانو ورونو، اسلام زده کړې په ښځه او نر فرض ګرزولی دی، ولو که هغه په چین کې وي. دا چې معلم صیب زمونږ کلي ته راغلی او زمونږ ماشومانو ته سبق ورکوي، دا یوه ډېره ښه خبره ده. باید چې دا موقعه له لاسه ورنکړو.

سیلانی: انځرګله، مولوي صیب ډېره ښه خبره وکړه. زه خو حاضر یم چې خپل زوی سر له همدا نن نه په ښوونځي کې شامل کړم.

انځرګل: خان صیب، راځئ چې د ناپوهي د ختمولو له پاره له معلم صیب سره مرسته وکړو چې هم خدای تعالی راضي شي او هم مو ماشومان تعلیم وکي.

ناظر: (لومړی سلامت خان ته په انتقادي نظر ګوري او بیا) خان صیب به په دې شرط دا خبره ومني چې راتلونکی ذمه واري یې تاسې په غاړه واخلئ.

تن: ناظر صیب، کومه ذمه واري؟ تعلیم خو یو روا کار دی.

سلامت: (په اعتراض آمیزه لهجه) اوس خو درته څه ویلی نه شو ، خو د وخت په رارسیدو سره به په هر څه وپوهیږئ !

ملا: (په مشورې سره) خان صیب، هره ستونزه چې را پیدا شي، په جرګو به يې حلوو. خو له هر څه نه مخکې باید ټول کلیوال د ښوونځي په پاک کولو کې له معلم صیب سره مرسته وکړو.

څو تنه کلیوال له ښوونکی سره په ګډه د کلي د وران او ویجاړ ښوونځی پاک کوي، په کړکیو کې یې پلاستیک نصبوي ښوونکی یوه توره تخته د درس ورکولو له پاره پر دیوال نصبوي او د یو څو کتابچو او پنسلونو په آماده کولو سره د ماشومانو د راتګ له پاره تیاری نیسي.

دریمه صحنه

ځای: ښوونځی

وخت: سهار

د صحنې پېژندنه:

بله ورځ سهار پس له دې چې لمر راخیژي ، د کلي ماشومان د ښوونځي په لور روانیږي چې په ښوونځي کې یې د ښوونکی له خوا هرکلی کیږي. ښوونکی ماشومانو ته د الفبا د تورو درس ورکوي او بیا له ماشومانو څخه غواړي چې د الفبا تدریس شوي توري د کورنۍ وظیفې په توګه په خپلو کتابچو کې ولیکي. بیا د هغوی پاملرنه د حساب مضمون ته رااړوي.

ښوونکی: ګرانو ماشومانو ، نن خو مو د ژبې توري زده کړل. پوه شوئ؟

زده کوونکي: (په یو غږ) هو معلم صیب !

ښوونکی: د سبا له پاره مو همدا کورنۍ دنده ده. په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ. او اوس وار رارسیږي د حساب مضمون ته. لومړی باید شمیرل زده کړئ.

(ښوونکی خپل تدریس ته دوام ورکوي)

څلورمه صحنه

ځای: د سلامت خان کور

وخت: ورځ

د صحنې پېژندنه:

د سلامت خان په کور کې چې په ښکلو پردو، توشکو او بالښتونو او همدارنګه په سرو قالينو ښايسته شوی دی، د سلامت خان زوی ځلمی چې له ښوونځی څخه را ستون شوی دی، خپله کورنۍ وظيفه د کتاب له مخې په خپله کتابچه کې ليکي.

زرمينه: (راځي او ځلمي ته) ځلميه، دا څه کوې؟

ځلمی: خورجانې، کورنۍ دنده مې ترسره کوم او سبق هم وايم!

زرمينه: دا وو وايه چې پرې پوهيږې او که هسې خپل وخت خوشې تيروې؟

ځلمی: ولې نه پوهیږم؟ داوګوره ! (په یادیږي یې چې زرمینه سواد نه لري) هو ربښتیا ، تا خو سبق نه دی ویلی. لیکل او لوستل دې نه دي زده ، څنګه به پرې وپوهیږې؟

زرمینه: ته یې راته وښایه چې زه هم پرې پوهه شم. زه هم غواړم چې یو څه زده کړم.

ځلمی: (په خندا) ته خو نجلۍ یې او زموږ د کلي سترې نجونې سبق نه وایي. شرم دی.

زرمینه: (په اریانتیا) په دې کې د شرم داسې کومه خبره ده چې ته پرې خاندې؟

ځلمی: شرم څه کوې، د خندا خبره خو دا ده چې لا تراوسه پورې هلکانو سبقونه نه دي ویلي او ته غواړې چې سبق ووایې !؟

مور: (راننوزي او دهغوی د خبرو له اوریدو څخه وروسته) خانده مه، دا هم همدومره د زده کړې حق لري چې ته یې لرې. څیر زویه، هرهغه څه چې په ښوونځي کې زده کوې، دې ته یې په کور کې ورزده کوه !

(رانوځي. د کورنۍ غړي راولاړېږي او له سلام او روغبړ څخه وروسته چوپتیا په کوټه کې خپرېږي)

سلامت: (راننوزي او له سلام او روغبړ څخه وروسته) د زرمینې مورې، هغه پاکې جامې مې راکړه چې ولسوالۍ ته ځم.

مور: ښه ده.

(د ځلمي مور بلې کوټې ته د سلامت خان په جامو پسې ځي او سلامت خان کښیني).

ځلمی: (په داسې حال کې چې خپل کتابونه او کتابچې راټولوي) پلار جانه، کتابچې مې ډکې شوي دي. زه هم درسره ولسوالۍ ته ځم چې ځان ته کتابچې او قلمونه واخلم.

سلامت: زه به یې درته راوړم. ته ورځه ناظر ته وو ایه چې آس تیار کړي. تا به بل وخت له ځانه سره بوځم.

ځلمی: ښه پلار جانه (او په منډه روانېږي چې د پلار حکم پرځای کړي)

مور: (راځي) جامې دې په هغه کوټه کې تیارې دي. (او بیرته ګرځي)

سلامت: ښه ده.

زرمینه: (په ډېر احتیاط سره خپل پلار ته نږدې کیږي او په ډېر احتیاط سره) پلارجانه، له ولسوالۍ نه زما د پاره هم یوه کتابچه او یو پنسل خو راوړه. زه هم غواړم چې له ځلمي نه په کور کې سبق ووایم.

سلامت: (د خپل سر په اشارې سره مخالفت کوي) نه زرمینې، ته ورته اړتیا نه لرې.

زرمینه: پلارجانه، چې ځلمی ورته اړتیا لري نو زه هم ورته اړتیا لرم.

سلامت: (په غوسې سره) زرمینې، ته ښه پوهیږې چې ځلمی مې ځکه ښوونځی ته پرېښود چې له کلیوالو څخه وروسته پاتې نه شو. دا په دې مانا نه ده چې ته دې هم سبق ووایې.

زرمینه: (په عذر او زارۍ) خو زه له کوره دباندې نه وځم پلارجانه ! غواړم په کور کې له خپل ورور څخه زده کړه وکړم.

سلامت: (په اريانتيا او انديښنې سره) ستا خبرې راته د يو لوی توپان پيغام راکوي ! زه د همدې له پاره ځم چې مخکې له مخکې له خپل انډيوال ولسوال سره وغږېږم.

زرمينه: پلارجانه، زه ستا په خبره ونه پوهيدم ! زه خو غواړم يوازې ليکل او لوستل زده کړم.

سلامت: (له خپله ځايه پاڅيږي او په غوسې سره وايي) زما مشوره داده چې دا فکرونه پرېږده او که نه نو په دې توپان کې به دې ټول ژوند تباه او برباد شي.

(سلامت خان په غوسه بلې کوټې ته ځي او زرمينه د ناهيلی په عالم کې اريانه پاتې کيږي).

پنځمه صحنه

ځاي: ښوونځی

وخت: ورځ

د صحنې پېژندنه:

سهار دی. زده کوونکي چې د کتابونو کڅوړې تر تخرګ لاندې او یا پر اوږو او لاسونو کې ځوړندې نیولې او شیبه په شیبه ښوونځي ته را نږدې کیږي. ناظر هم د ځلمي سره ښوونځي ته را رسیږي. ښوونکی د ښوونځي په وره کې ولاړ او په خوشحالی سره د ماشومانو هرکلی کوي.

ښوونکی: ناظر کاکا ، سلامونه

ناظر: والیکم سلام معلم صیب، رښتیا ، څنګه دی دا د ماشومانو سبقونه څنګه پرمخ ځي قربان؟

ښوونکی: ډېر ښه پرمخ ځي. د زده کوونکو مخ په زياتيدونکی شمير له کلي څخه د بيسوادۍ د له منځه تللو پيغام راکوي.

ناظر: هسې نه چې زمونږه کډه هم د بيسوادۍ له کاروان سره د تعليم په سيلاب لاهو کړې.

ښوونکی: (په اريانتيا) دا دې څه وويل ناظر صيب؟ بيسوادي د انسان د خوشحالی دښمن او تعليم د آبادي او يووالي پيغام دی.

ناظر: خو خان صيب وايي چې زمونږ د ژوند بقا د کليوالو په بيسوادۍ کې ده. که کليوال تعليم زده کړي نو زمونږ خبره بيا نه مني او زمونږه واکمني به ختمه شي.

ښوونکی: نه ناظرصيب ، دا خبره سمه نه ده. خلک د تعليم په رڼا کې په مينه او وروګلوۍ د خلکو پرزړونو حکومت کولای شي خو په زور هيڅکله نه.

ناظر: معلم صيب، زه خو ستا خبرو چرتي کړی يم. نه پوهيږم چې اخر به يې څه کيږي !

ښوونکی: (ناظر ته چې د هغه په خبره په چرتونو کې ډوب شوی) ناظره، په چرتونو نه پوره کیږي. نیک کار عملی ګامونو ته اړتیا لري. خیر، زه لاړم چې ماشومان راته انتظار باسي. د خداي په امان !
(او زده کوونکو ته ورځي).

ناظر: (له ځانه سره په چورت کې) زه په دې خبرو ښه پوهیږم خو ته په دې نه پوهیږې چې ستا له تعلیم سره دومره مینه ستا د ژوند له پاره لوی عذاب جوړیدای شي.

(د ناظر له څیرې نه داسې ښکاري چې هغه فکر کوي چې ښوونکی به خامخا لو ستونزې سره مخامخ کیږي. هغه د خپلې خبرې نه وروسته روانیږي)

لومړۍ صحنه

ځای: ټولګی او نور بېلا بېل ځایونه

وخت: ورځ

د صحنې پېژندنه:

ښوونکی په ټولګي کې زده کوونکو ته د رسم د مضمون د تدریس په دوران کې د ټولګی د دړې پرمخ آس رسموي او د آس په باب توضیحات هم ورکوي. او له هغه نه وروسته:

ښوونکی: (زده کوونکو ته) ګرانو ماشومانو، زه نن خوشحاله یم چې د کلي مشران هم اوس لیکل او لوستل زده کوي.

یو تن: (په خپل ځای ولاړېږي) معلم صیب، یوه پوښتنه لرم، ښځې ولې سبق نه وایي؟

ځلمی: ښوونکی صیب، زه یې ځواب وایم!

ښوونکی: سمه ده ځلمیه، ته یې ځواب وو ایه !

ځلمی: (دریږي) ځکه چې سبق ویل هغوی ته ګټه نه لري.

ښوونکی: (د زده کوونکو په لور یو قدم وړاندې راځي) نه ځلمیه، ځواب دې سم نه دی. تعلیم یافته ښځې لږ تر لږه خپل کورني کارونه ښه ترسره کولی او خپل ماشومان ښه روزلی شي.

یو تن: نو بیا ښځې ولې سبق نه وایي؟

ځلمی ځکه چې شرم دی.

ښوونکی: ځواب دې بیا هم سم نه دی. شرم خو داوي چې د هغوی لیکل او لوستل نه وي زده. د علم زده کړه په هر نر او ښځه باندې فرض دی. هغوي هم حق لري چې زده کړه وکړي.

ځلمی: معلم صیب، زما مشره خور هم له سبق سره زیاته مینه لري. غواړي له ما څخه لیکل او لوستل زده کړي.

ښوونکی: دا خو ډېره ښه خبره ده، د کلي نورې تورسرې هم غواړي چې سبق ووايي. زه به هغوی ته ډېر ژر يو کورنی ټولګی جوړوم. ستا خور هم کولای شي چې په هغه ټولګي کې ګډون وکړي.

اوومه صحنه

ځای: د خان حجره

زمان: ورځ

د صحنې پېژندنه:

د سلامت خان په کور کې چې په ښکلو پردو، توشکو او بالښتونو او همدارنګه په سرو قالينو ښايسته شوی دی، ځلمی خپلې خور ته د ښوونکی له خولې د کلي د تورسرو د کورس په باب خبر ورکړي چې د زرمينې د خوښۍ سبب ګرځي.

زرمينه: (په خوښۍ سره) دا خو دې ډېر ښه پيغام راوړ ځلميه، زه به په دې ټولګی کې خامخا ګډون کوم.

ځلمی: (په اندیښنې سره) خو زرمینې، پلارجان به دې دې کار ته پرې نږدي.

زرمینه: (خپلې ګل بي بي ته) ګل بي بیجانې، ته به مې پلار راضي کړې چې پرې مې ږدي.

مور: نه لورې، زه چې دې پلار پېژنم، هغه هیڅ کار د بل چا په خوښه او غوښتنه نه ترسره کوي.

سلامت: (کورته راننوځي) څه جرګه ګۍ مو جوړه کړې ده وه ښځې؟

مور: د جرګه ګیو پریکړې خو ته هسې هم نه منې، ولې پوښتنه کوې!

سلامت: (په خندا) پر ما مو لکه چې خپل باور له لاسه ورکړی دی که څنګه؟

مور: پرتا باور خو زمونږه اړتیا ده. بله چاره نه لرو. دهرکار له پاره خو ستا اجازې ته اړیو.

سلامت: چې داسې ده نو خبره مه اوږدوه. سپینه یې راته ووایه چې څه خبره ده !

مور: د کلي د ماشومانو او لویانو په څنګ کې د کلي تورسرې هم غواړي چې له معلم صیب نه سبق ووایي. په دې خبره ټول کلیوال خوشحاله دي.

سلامت: (په اندیښنه او فکر) ښه، نو خبره دې ځای ته رسیدلې ده. معلم صیب غواړي د کلي تورسرو ته سبق ورکړي؟

مور: وه سړیه، د تورسرو په سبق ویلو کې څه بدي ده؟

سلامت: لکه چې ته هم غواړې چې په دې عمر کې سبق ووایې؟

مور: که وکولی شم زه به هم سبق ووایم خو...

سلامت: خو څه؟ ولې چوپه شوې؟ وایه که نه !

مور: خو اوس مې د زرمینې له پاره درته ویله چې هغه غواړي د کلي د نورو تورسرو سره په سبق کې یو ځای شي.

سلامت: (په غوسه) نه د زرمينې مورې، زرمينې ته اجازه نه شته چې سبق ووايي. دا زمونږ د دود او دستور پرضد دی.

مور: (په اريانتيا سره) دا چې ماشومان او لويان سبق وايي نو تورسرې يې ولې نه شي ويلای؟

سلامت: (په فکر او غوسه) ما د هيچا تعليم نه دی منلی. ځلمی خو مې ځکه پرېښود چې له کليوالو څخه وروسته پاتې نه شي. او پاتې شو د تور سرو تعليم، سوال نه پيدا کيږي سوال.

زرمينه: پلارجانه، په ژوند کې مې يوازينۍ هيله همدا ده چې سبق ووايم.

سلامت: (په غوسه) زرمينې، دا د کور کار به څوک کوي چې ته سبق ووايې؟

ځلمی: پلارجانه، د کور کار به هم وکړي خو د سبق ويلو اجازه ورته ورکړه.

سلامت: ځلميه، څو توري دې لا ته دي زده کړي او اوس زما په خبره کې خبره کوې؟ (په غوسه) ځئ ورک شئ زما د مخې نه. نور نه غواړم چې په دې خبره له تاسو سره بحث وکړم. ځئ ورک شئ !

(زرمينه او ځلمی خپه بلې ښونې ته ځي)

مور: (پـه اسـويلی) ثابتـه دې کـړه چـې تـه پـه رښـتيا سـره د جرګـو پريکـړې منـې. (او لـه هغـه ځايـه پـه اعتـراض آميـزه توګـه روانيږي)

سلامت: (په غوسه او فکر کې له ځانه سره) دا هرڅه د هغه معلمګي له لاسه را پيښيږي. ګورم به د رسره معلمګيه !

ناظر: (را ننوزي) سلامت خان دې سلامت وي، په کومو فکرونو کې ډوب يې خان صيب؟

سلامت: د معلم صيب کارونو په فکرونو کې ډوب کړی يم. هغه غواړي د کلي تورسرو تـه سبق ووايې او دا خبره زما د زرمينې ماغز خراب کړي ماغزه.

ناظر: خان صيب، دا سې ښکاري چې د علم رڼا ستا کور تـه يې مخه کړې او غواړي ستا قسمت بدلـه کـړي. لـو مړی زلمی او اوس زرمينه، ياره خان صيب له تانه به يې څه پټوم، که رښتيا ووايم نو زما په زړه کې هم ورځ په ورځ د زده کړې مينه زياتيږي.

سلامت: (په غوسه) ناظره، ملنډې راپورې مه وهه. زه دومره بې غيرته نه يم چې خپلې تورسرې سبق ته پرېږدم. يو چاره يې وښيه چاره چې څه وکړو؟

ناظر: لومړی بايد چې ښوونځی وتړل شي او بيا معلم صيب له کلي نه بهر کړل شي او که نه نو خان صيب هغه ورځ ليرې نه ده چې ستا د کورنۍ د غړو په ګډون ټول کلی ستا پرضد ودرېږي او تا له کلي بهر کړي.

(سلامت خان د ناظر د خبرو په تاييد په فکرونو کې ډوب دی.)

اتمه صحنه

ځای: ښوونځی

وخت: ورځ

د صحنې پېژندنه:

(ښوونکی په ښوونځي کې کتاب لولي. له لیرې یې خان او ناظر ته پام کیږي چې دده وه خواته په بیړه را روان دي. کله چې هغوي ورته نږدې کیږي نو:

ښوونکی: سلام علیکم خان صیب، تاسې دلته څنګه؟ ناظر صیب به مو رالیږلی و ، زه به پخپله درغلی وم !

سلامت: معلم صیب، مهم کارونه سلامت خان په خپله سر ته رسوي.

ښوونکی: (په خندا) ډیر ښه خان صیب، راځئ (کټ ته اشاره کوي) دلته کینئ !

ناظر: (مداخله کوي) معلم صیب، موږ ناستې ته نه یو راغلي.

ښوونکی: (سلامت خان ته) نوبیا امر او خدمت خان صیب؟ !

سلامت: معلمه، ښه غوږ دې ونیسه چې بیا یې درته نه تکراروم. د ماشومانو او لویانو له سبق نه وروسته د کلي د تورسرو سبق ماته د منلو وړ نه دی.

ښوونکی: خان صیب ! درس ورکول خو زما کاراو دنده ده.

سلامت: خو زموږ د کلي تورسرو ته نه، پوه شوې؟ موږ دومره بې غیرته نه یو چې خپلې تورسري پرېږدو چې له پردو نارینه وو نه سبق ووایي.

ښوونکی: خان صیب، دا خو د کلیوالو پرېکړه ده چې دهغوي تورسرې هم غواړي چې سبق ووایي. زه خو یوازې له هغوی سره مرسته کوم.

سلامت: چې دا خبره ده نو پزی او بستره دې وتړه اوله دې کلي نه ډیر ژر ووځه !

ښوونکی: (په ټینګه پریکړه) خان صیب، زما سبق ورکولو ته راغلی یم، او د خپلې دندې له ترسره کولو پرته دا کلی نه شم پرېښودی؟ !

ناظر: معلم صیب، دا ستا وروستۍ پریکړه ده؟

ښوونکی: هو ناظره، زه نه غواړم د کلي خلک او په تیره بیا ماشومان بې تعلیمه پاتې شي.

سلامت: (په غوسه) ښه دی نو که دا ستا وروستۍ پریکړه وي نو د سلامت خان د پریکړې انتظار هم کوه راځه. ناظره !

(ناظر او خان روانیږي)

ناظر: (د تګ په حال کې) خان صیب ، اوس څه وکړو؟

سلامت: ناظره،بې له دې چې کلیوال راوغواړو او د کلیوالو پرضد یې راوپارو و ، بله چاره نشته.

ناظر: زه پوه شوم. زه به ټولو کلیوالو ته خبر ورکړم چې سبا جرګې ته راحاضر شي.

نهمه صحنه

ځای: د خان دیره

وخت: ورځ

د صحنې پېژندنه:

(د سپین ږیرو جرګه جوړه ده. ښوونکی او سلامت خان هم حاضر دي. چوپه چوپتیا خپره ده او سپین ږیري یو بل ته ګوري.)

ښوونکی: ګرانو مشرانو ، زما ګناه خو داده چې سبق ورکول خپله دنده بولم. زه د ماشومانو د زده کړې له پاره راغلی یم. د لویانو او تورسرو زده کړه د کلیوالو غوښتنه ده او بس.

سلامت: نه، داسې نه ده لکه څنګه چې ته یې وایې. دا زمونږ غیرت دی چې مونږ خپلو تورسرو ته اجازه نه ورکوو چې له پردو نارینه وو نه دې سبق ووایي.

ناظر: او ته یې چې زموږ تورسرې هم سبق ته لمسوې.

ښوونکی: ګورئ، له تعلیم سره ضدیت همدومره بس دی. خپل کلی او خلک نور له دې نعمت څخه لیرې مه ساتئ. پریږدئ چې دوی هم د نورو په شان د علم او سواد په رڼا کې خپله ژوند تیر کړي.

ناظر: معلم صیب، موږ سر ورکوو خو له خپل ننګ او ناموسه تیریدلای نه شو.

ښوونکی: کلیوالو او درنو مشرانو، زه عزت او سرلوړي په تعلیم کې وینم.

سلامت: معلمه، زموږ کلیوال په خپلو پستو خبرو نور تیر ایستلای نه شي. دوی نه غواړي چې تورسري نور له تانه سبق ووایي. ښه به داوي چې خپله پوزی او بستره ټوله کړې، داکلی پریږدې او خپل کورته لاړشې.

ښوونکی: زه د کلیوالو د پریکړې درناوی کوم. کلیوالو ورونو، د تورسرو د زده کړې ټولګی زه ستاسو په غوښتنه پیل کوم. خو زه به ستاسې د خوښې پر ضد هیڅ کار ونه کړم.

سلامت: (په غوسه) د جرګې مشرانو، معلم صیب لکه چې په یوه نه پوهیږي. ده ته خپله پریکړه واوروئ چې پوی شي پوی!

نورګل: (په احتیاط سره) خان صیب، خپه کیږه مه، که د چا میندې، خویندې غواړي چې له معلم صیب نه سبق ووایي، ودې وایي، په دې کې څه بدي ده؟.

ناظر: (په اریانتیا) یانې تاسې د خان صیب د خبرو مخالفت کوې؟

سیلانی: نه ناظره، خو مونږ حق لرو د خپلو اولادونو او کورنیو په باب پریکړې وکړو او د هغوی د راتلونکي په اړه فکر وکړو.

ملا: خبره خو روښانه ده خان صیب. زما خو مشوره همدا ده چې راځئ چې کلیوالو ته وخت ورکړو چې پخپله د خپلو کورنیو د زده کړې په باب پریکړې وکړي.

نورګل: زه د ملا صیب د خبرو ملاتړ کوم، خو یوه خبره بله هم زیاتوم...که څه هم معلم صیب ماته ډیر ګران دی خو که د شریعت او زموږ ددود او دستور پرضد یو قدم هم اوچت کړي نو هغه ورځ به یې په دې کلي وروستۍ ورځ وي.

یو تن: ډیره ښه خبره ده !

ملا: نورو خبرو ته اړتیا نه ده پاتې. راځئ چې یوه دعا وکړو ، الله آمین !

ټول: آمین !

(سلامت خان او ناظر په ناخوښۍ سره جرګه پرېږدي او خلک په نیوکې سره هغو دواړو ته په ننداره وي)

لسمه صحنه

ځاي: د خان کور

زمان: ورځ

د صحنې پېژندنه:

سلامت خان په خپلو فکرونو کې ډوب دی. ناظر له څو کسانو سره يو ځاي راننوځي. سلامت خان د ناظر په موجودګی کې له نومړو کسانو سره خبرې اترې کوي او هغوي ته دنده سپاري. نومړي کسان سلامت خان ته اطمينان ورکوي او له کوره وځي. خان او ناظر يوازې پاتې کيږي.

ناظر: خان صيب، دا کار خو کيږي خو انديښنه مې دې ته ده چې داکارد معلم صيب په مړينه هم پاي ته ورسيږئ !

سلامت: (په غوسه) ناظره، سلامت خان د خپلې سلامتۍ له پاره هر کار کولای شي. زه به کليوالو ته وښيم څوک چې زما خبره ونه مني، انجام به يې همدا وي... راځه چې ځو !

ځو !

(دواړه له کوره وځي .)

يوولسمه صحنه

ځاي: کلی

زمان: ورځ

د صحنې پېژندنه:

دخان کسان پر ښوونځی حمله کوي. ښوونکی چې د بلې ورځې د درس په تياری بوخت دی، دهغوی مقابله کوي، نوموړي کسان ښوونکی سخت ټپي کوي. سلامت خان او ناظر له ليرې د پېښې ننداره کوي. وروسته نږدې ورځي. ناظر ښوونکی چې پړ مخ پر مځکه پروت دی، په اړخ را اړوي. ناظر بې واره کيږي.

ناظر: (په انديښنې سره) خان صيب، لکه چې ښوونکی مړشوی دی.

سلامت: (په زياتې انديښنې سره) اوهو، داخو رښتيا هم ډېر ژوبل شوی دی وه ناظره. دا چرته مړ نه شي.

ناظر: خان صیب، اوس به څه کوو ؟ دا خو قتل دی او د قتل سزا خو تا ته معلومه ده ....

سلامت: (نومو ړو کسانو ته) خدای مو خوار کړه، دا سړی خو مو وواژه... تاسې ته خو ما نه و ویلی چې مړ یې کړئ !

ناظر: خان صیب، د کلي خلک په بیړه راروان دي.

(څو تنه کلیوال د ښوونځي په لور راځي)

سلامت: ځئ ورک شئ !...ځئ پناه شئ، راځه ناظره چې ځو !

(دواړه ښوونکی په ټپي حالت کې پرېږدي او له هغه ځایه تښتي. کلیوال ښوونکی پیدا کوي سر او لاس یې چې ژوبل شوي دي، په ټوکر ورتړي.

دوهمه صحنه

ځاي: د خان کور

زمان: ورځ

د صحنې پېژندنه:

د کور په انګړ کې د سلامت خان ښځه د انګړ له ځاه نه اوبه راباسي او سلامت خان په بيړه سره کورت راننوزي.

مور: (د سلامت خان په ليدو سره وارخطا کيږي) خيريت خو به وي؟

سلامت: خيريت له کومه شو؟! ولسوالۍ ته ځم.

مور: په دې مازيګر کې په ولسوالۍ کې څه کار لرې؟

سلامت: غواړم له خپل ملګري ولسوال سره وګورم، د یو ضروري کار دپاره.

ځلمی: (تېوپک راوړي، خپل قلم له څو ورقو سره یوځای په خپل جیب کې ږدي او راولاړیږي) پلارجانه، زه هم درسره ځم.

سلامت: نه ځلمیه، ناوخته دی. زه یوازې ځم.

مور: رښتیا هم اوس ناوخته دی، شپه به درباندې راشي؟ بیا سبا لاړشه.

سلامت: نه ښځې، داسې یوه ستونزه راپیښه شوې چې له تلو نه پرته بله چاره نه شته.

مور: چې داسې ده نو بیا ځلمی درسره بوځه.

سلامت: (په فکر سره) سمه ده. ځه لاړشه او دباندې وګوره چې ناظر آس تیار کړی او که نه!

ځلمی: ښه دی پلارجانه، دادی ورځم.

مور: وه سړیه، زه دې وارخطا کړم. دومره خو ووایه چې څه خبره ده؟

سلامت: څه ووایم؟ ! د زرمینې له لاسه په لویه لانجه واوختم.

مور: ولې؟ څه پېښه ده؟ اندېښنه مې ولې زیاتوې؟

سلامت: معلم صیب مې په خپلو کسانو سخت ټپي کړی، کلیوال هم ولیدلو.

مور: (په اریانتیا) دادې څه وکړل د ځلمي پلاره؟ !

سلامت: چې څوک زما خبره نه مني نو همداسې به کېږي. خیر زه اوس ځم چې خپل ملګری ولسوال خبر کړم چې له لانجې نه مې خلاص کړي. (له لارې نه بیرته راګرځي او زیاتوي) تاسې هم خپل خیال ساتئ ! (او له کوره وځي)

د یارلسمه صحنه

ځای: د خان د کلا په مخ کې

وخت: ورځ

د صحنې پېژندنه:

ناظر او ځلمی دواړه د کور په مخ کې د آس په سمبالولو بوخت دي.

سلامت: (له کلا نه وځي او ناظر ته د رانږدې کیدو په حال کې کلیوال وینې چې د دوی په لور راځي، په لوړغږ) ناظره، آس نږدې راوله چې کلیوال راورسیدل !

ناظر: راځه له خیره، دادی درغلم، دادی...

سلامت: (د خپل زوی سره پرآس سپرېږي او د حرکت په حال کې) وه هلکه ناظره

ناظر: صیب...

سلامت: د کور خیال ساته ښه، مونږ ژر بیرته راځو

ناظر: ښه خان صیب، (له ځانه سره) زه خو یې لکه د قربانۍ اوزه قصابانو ته پرېښودم!

(آس تیزیږي او په تیزۍ سره د ناظر له سترګو پناه کیږي. آخوا کلیوال په غوسې سره ناظر ته رانږدې کیږي او ناظر له ویرې نه په ډکو سترګو د هغوی هرکلی کوي.)

سیلانی: (رانږدې کیږي او په پلټنې سره) ناظره، هغه سلامت د کلي ملامت چیر ته وتښتید؟

ناظر: (په ویرې سره) خان صیب تښتیدلی نه دی. هغه ولسوالۍ ته لاړ، ولسوال غوښتی و.

سیلانی: دروا غ به نه وایې!

ناظر: دروا غ نه وايم...

سيلاني: (خلکو ته مخ رااړوي) وروڼو ، ترڅو پورې به زموږ خلک خپلې فيصلې پخ خپله نه شي کولی !؟

نورګل: سيلاني ماما رښتيا وايي. سلامت خان د کلي سلامتيا ته زيان رسوي، موږ به يې ترڅو ننداره کوو ؟

يو تن: معلم صيب خوارکی (ښوونکی ته اشاره کوي) دې حال ته ورسيده ، بايد پوښتنه يې وشي.

ښوونکی: (په ټيپي حالت) خو زه نه غواړم چې زما پر سر د کليوالو او خان ترمنځ شخړه رامنځ ته شي.

نورګل: (په اريانتيا) معلم صيب، سلامت خان ته دې حال ته ورسولې او ته بيا هم غواړې چې له هغه سره حساب ونه شي؟ !

ښوونکی: حساب به کوو خو وروري به نه خرابوو.

سيلاني: معلم صيب، له همدې امله خو يې ورسره سپينوو. موږ د

سامت خان په خپل سر پرېکړې نور نه شو زغملی.

نورګل: داسې یوه پرېکړه کوو چې ټول کلیوال به یې خامخا عملي کوي.

سیلانی: نو راځئ چې د سلامت خان تر راتلو پورې همدلته انتظار وکو.

ناظر: داسې ښکاري چې کلیوال د سلامت خان پرضد پرېکړه کوي. نور نو کلیوال زمونږ په خبرو نه غولیږي.

څوارلسمه صحنه

ځای: د سلامت خان د کلا په مخ کې

وخت: ورځ

د صحنې پېژندنه:

د کلا په مخ کې لیرې، ټول کلیوال د ښوونکی په شمول د ونو تر سیورو لاندې ناست او د سلامت خان د بیرته راتلو انتظار باسي چې د سلامت خان آس یوازې بیرته کورته راګرځي.

سیلانی: (په اریانتیا) اوهو، آس یې راغی او د سلامت خان درک نشته. معلم صیب چې دا څنګه چل دی !

یو تن: خان به له ډاره تښتیدلای وي.

ښوونکی: (د خلکو د اریانتیا په حال کې) ناظره ! ودرېږه !

ښوونکی: (لیک خلاصوي او لولي یې) ناظره، دا لیک ځلمي لیکلی دی. هغه او سلامت خان دواړه د کلي د لویدیځ په ځنګله کې په یو ه پیښه کې ژوبل شوی دی. ناوخته ده او شپه هم راتلونکې ده. ته یې ډیر ژر غوښتی یې چې له آس او یو څو تنو کلیوالو سره ځان وروړسوې او هغوی د ځنګلي ځناورو څخه وژغورې.

(ناظر روانیږي)

پنځمه لسمه صحنه

ځای: د خان حجره

وخت: نږدې ماښام

د صحنې پیژندنه:

کلیوال په حجره کې چوپ ناست دي او سلامت خان د حجرې په بر اړخ کې پر بالښت ډډه اچولې او ټپي پروت دی. پښه یې کلک تړل شوې دی)

ناظر: (خان ته په ګیلاس کې شیدې او مملایي ورکوي) سلامت خان دې سلامت وي، په دې شیدو کې مې درته مملایي اچولې ده قربان دې شم. دا به وښتئ چې دردونه دې هم خدای ورک کړي او دا وجود دې لږ نرم شي.

سلامت: ناظره، اندېښنه مه کوه، زه ښه یم.

ناظر: سلامت خان دې سلامت وي. ښښتن تعالي فضل وکه چې سلامت خان یې سلامت وساته !

سلامت: ناظره، رښتیا چې د مرګ د خولې بچ شولو.

فلش بیک

پاړلسمه صحنه

ځای: د کلي په ځنګل کې

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

سلامت خان او دهغه ځوی ځلمی د آس پر سر د ولسوالۍ پر لور روان دي چې د آس بښه په دښته کې د مځکې په یوه څوړه کې ننوزي او آس د سلامت خان او ځلمي سره یوځای پر مځکه غورځیږي. سلامت خان سخت ټپي کیږي او پر آس د سپریدو توان ورته نه پاتې کیږي، خو ځلمی جوړ دی.

سلامت: (په نالښت) زویه،

ځلمی: هو پلاره

سلامت: ځلمیه زویه، شپه راروانه ده... او له بلې خوا د ځنګلي ځناورانو ویره ده. ته داسې وکه چې لاړه شه کورته او ناظر خبر کړه چې کسان راولي او ما له دې ځي نه کورته بوځي.

ځلمی: نه پلاره، زه تا ځنګه یوازې پرېږدم !(یو څه یې په فکر کې ګرځي) هو په یاد مې شو (قلم او کاغذ له جیبه راباسي او پرې لیکل کوي.)

سلامت: (پوښتنه کوي) دا څه کوې ته زویه؟

ځلمی: پلار جانه، ښوونکی راته ویلی و چې آس یو ډیر هوښیار حیوان دی او خپل کور په آسانی سره موندلی شي.

سلامت: دا مور ته څه ګټه رسولی شي؟

ځلمی: اوس به یې وګورې چې څه ګټه رسوي. (یو پیغام لیکي، د آس په قبضه کې یې تړي او آس رخصتوي) چو !(او آس په منډه کیږي)

د فلش بیک پای

اووه لسمه صحنه

ځای: د خان حجره

وخت: ورځ

سلامت: خدای تعالی را سره ځلمی د نجات د پرښتې په توګه لیږلی و. که هغه نه وای نو ما به څه کړي وای ! ځلمی چیرته دی؟

ځلمی: زه دلته یم پلاره.... السلام علیکم...

سلامت: والیکم سلام... (کلیوالو ته) وروڼو ، که نن زما زوی له ما سره مرسته نه وای کړی نو خپل ژوند به مې له لاسه ورکړی و.

یوتن: دا خو د ځلمی د لیک او لوست برکت و چې ستاسې ژوند یې وژغوره.

سلامت: زوی جانه ، نن مې زړه غواړي هر هغه څه درکړم چې ته ورته هیله لرې. نن زما د ازمایښت ورځ ده زویه. وو ایه چې ته څه غواړې؟

ځلمی: (له خپله ځایه پاڅیږي او د خلکو له منځ نه ښوونکی له لاسه نیسي، د خپل پلار څنګ ته یې را کش کوي او بیا) پلارجانه، د انعام اصلي حقدار خو معلم صیب دی. له همدوی نه مې هرڅه زده کړي.

سلامت: مطلب دې څه دی زویه؟

ځلمی: مطلب مې دادی چې ماته لوی انعام به داوي چې ښوونکی ته اجازه ورکړئ چې ټولو کلیوالو ته سبق ورکړي.

(د غونډې ګډونوال ټول غلي ناست دي. سلامت خان هم خبرې نه کوي)

ناظر: سلامت خان دې سلامت وي قربان دې شم، معلم صیب د لیک په لوستلو موړ دې ته وهڅولو چې تاسې بیرته کورته راولو.

ځلمی: پلارجانه، که له خپلې وعدې بیرته راګرځې نو خیر دی، زه نه غواړم چې تا دې ته مجبور کړم.

سلامت: (کښېني او د خپل زوی پر سر لاس تیروي) زوی جانه، زما ستا نه همدا هیله وه، زه درسره ژمنه کوم چې زه به د کلي وران ښوونځی بیا جوړوم...او خپلې لورته د سبق ویلو اجازه هم ورکړم. (په موسکا په داسې حال کې چې له سترګو څخه یې اوښکي هم څاڅي، خپل زوی او کلیوالو ته په منلو سترګو ګوري. بیا ښوونکی ته په سترګو کې

سره ګوري) چې زما په دغه کړو د کلي خلک ټول خوشحاله شي. (خلک خوشحاله کیږي.) **معلم صیب،** ما وبخښه، زه په خپله غلطۍ پوهیدلی یم.

ښوونکی: **خان صیب،** هغه مشران چې د خپل کلي د روښانه راتلونکي سره مینه ولري، د خپل کلی د نجونو او هلکانو زده کړه له پامه نه شي غورځولای.

(سلامت خان له ښوونکی سره لاس ورکوي او کلیوال خوښیږي)

پای

د لیکوال پېژندنه

پوهندوی ډاکتر عبدالقیوم کریم په ۱۳۳۸ لمریز کال کې د ننګرهار ولایت د جلال آباد ښار د سره رود ولسوالۍ د چهارباغ صفا په کلي کې زیږیدلی دی. لومړني زده کړې یې د جلال آباد ښار د میاعمر (رح) په لومړني ښوونځي کې په لومړي درجه پای ته رسولې او بیا د ننګرهار عالي لیسې ته ولاړ. د ننګرهار له لیسې څخه یې هم په ۱۳۵۸ لمریز کال کې په لومړۍ درجه د فراغت سند ترلاسه کړ او د عالي تحصیلاتو له پاره د کانکور د ازموینې په پایله کې پخوانی شوروي اتحاد هیواد ته معرفي شو، خو له انجنیری سره یې د خپلې مینې له مخې ځان د کابل پوهنتون انجنیري پوهنځي ته تبدیل کړ. د نوموړي پوهنځي د سیول انجنیری له ډیپارټمنټ څخه هم په ۱۳۶۳ لمریز کال کې په لومړۍ درجه فارغ شو او د پوهنې وزارت د ساختماني چارو په ریاست کې د ښوونځیو او ورکتونونو د ودانیو د ډیزاینر په توګه د یوې لنډې مودې خدمت څخه وروسته کله چې انجنیري پوهنځی تر څو کلونو وقفې وروسته بیا فعاله شوه، د نوموړي پوهنځي د سیول انجنیری په ډیپارټمنټ کې د استاد په توګه یې د هیواد د ځوانانو د تدریس چارې په غاړه واخیستې چې ترننه پورې دوام لري. په دې ترڅ کې یې په ۱۹۹۲ میلادي کال کې د هندوستان هیواد د اوترا پردیش ایالت د رورکي له پوهنتون څخه د هایدرولوژی په برخه کې خپله ماسټري او په ۲۰۱۴ میلادي کال کې یې د هسپانیې هیواد د پلازمینې مادرید د

بیرچم د نړیوال پوهنتون څخه د چاپیریال ساتنې د انجنیری په برخه کې خپله ډاکټري په بري سره بشپړه کړه.

د ژورنالیزم او ادبیاتو په برخه کې یې د ۱۳۷۱ څخه تر ننه پورې یې زده کړې په لاندې ورکشاپونو او کورسونو کې ترسره کړي دي:

۱. په راډیو افغانستان کې د ژورنالیزم، ژباړې او راډیویي پروډکشن بیلابیل روزنیز کورسونه

۲. د بي بي سي له خوا د ډرامه لیکنې شپږ میاشتینی روزنیز پروګرام، پېښور

۳. د ماشومانو د پاره لیکنه، د ملګرو ملتونو د کډوالو د ادارې له جوړ شوی روزنیز ورکشاپ، پېښور

۴. بیلابیل د اسلام آباد (پاکستان) د ژورنالیزم له ملي انسټیټیوټ څخه د ژورنالیزم د اساساتو څلورمیاشتینی کورس

۵. رپوټ لیکل، د ملګرو ملتونو د کډوالو د ادارې له جوړ شوی روزنیز شپږ میاشتینی ورکشاپ

۶. د بي بي سي له خوا د معلوماتو د راغونډولو او مرکو د تخنیکونو او رپوټ ورکولو په باب جوړ شوی روزنیز ورکشاپ، پېښور – ننګرهار

۷. د چاپي مطبوعاتو د چلولو په باب د یونیسکو له خوا لنډ ورکشاپ پېښور

۸. د افغانستان د پاره د مطبوعاتي ملاتړ اداري له خوا د بهرنيو متخصصينو له خوا د راډيويي او ويډيويي خپرونو او فلمونو د ډايرکټ کولو بيلابيل روزنيز ورکشاپونه

۹. په لندن کې د رويټر د اداري له خوا د (له شخړو نه وروسته رپوټ ورکول) يو مياشتينۍ روزنيز ورکشاپ

۱۰. په نيپال کې د يونيسف اداري له خوا د ژورناليزم او رپوټ ورکولو رونيز ورکشاپ

۱۱. په جاپان، سويس، جرمني، پاکستان او تايلينډ کې د فلمونو د ډايرکټ کولو، سکرپټ ليکلو او فلم جوړولو په بيلابيل روزنيز ورکشاپونه، کنفرانسونه او بحثونه.

کاري تجربه:

الف– د ژورناليزم، سينما او ادبياتو په ډګر کې

۱. په ۲۰۱۰–۲۰۱۱ کلونو کې د ام اس اچ له خوا د عامې روغتيا وزارت د رهبرۍ د مفاهمې د سلاکار په توګه

۲. په ۲۰۰۸ کال کې د شمشاد ټلويزيون د خپرونو د رييس په توګه

۲. د ۲۰۰۶ کال د اپريل له لومړۍ نيټې څخه د ۲۰۱۲ کال د مارچترپايه پورې، د افغانستان د مطبوعاتي ملاتړ او هوارۍ د اداري

(Media Support Partnership Afghanistan – MSPA)
د مشر د مرستيال په توګه.

۳. د ۲۰۰۴ کال د نومبر له پيل څخه د ۲۰۰۶ کال د مارچ تر پايه پورې، د ملګرو ملتونو د سازمان د وګړو د صندوق د ادارې د عامه اړيکو او مطبوعاتي چارو د مسوول په توګه

۴. د ۲۰۰۲ کال د مارچ د مياشتې له لومړۍ نيټې څخه د ۲۰۰۴ کال د سپتمبر د مياشتې ترپايه پورې په افغانستان کې د کډوالو په چارو کې د ملګرو ملتونو د سازمان يا UNHCR د ادارې د ډله ييزو رسنيو او مطبوعاتي چارو د عمومي مرستيال په توګه.

۵. د ۱۹۹۷ کال د سپتمبر د لومړۍ نيټې څخه د۲۰۰۲ کال د فبرورۍ د مياشتې ترپايه پورې ، په پاکستان کې د کډوالو په چارو کې د ملګرو ملتونو د سازمان يا UNHCR د ادارې د وياند او عامه اړيکو د مسوول په توګه.

۶. د ۱۹۹۴ کال د جون د مياشتې له پيل څخه د ۱۹۹۷ کال د اګست ترپايه پورې، په پېښور کې د افغانانو له پاره د بي، بي، سي د تعليمي خپرونو د ((نوی کور، نوی ژوند)) د تعليمي ډرامو د ليکوال او لنډيزونو (Synopsis) د جوړولو د سمبالوونکی په توګه.

۷. د ۱۳۶۱–۱۳۷۱ لمریز کاله پورې د راډیو افغانستان د بهرنیو خپرونو د اردو ژبې، دري او پښتو خپرونو او هندي فلمونو د ژباړن، پروډیوسر، ډایرکټر او ویاند په توګه.

ب– د انجنیری او تدریس په ډګر کې:

۱. د ۱۳۶۳–۱۳۶۵ لمریز کاله پورې د پوهنې وزارت د تعمیراتو ریاست د ډیزاین انجنیر په توګه

۲. د ۱۳۶۷ کال څخه تر ننه پورې د کابل پوهنتون د انجنیري پوهنځي د سیول انجنیری د ډیپارټمنت د استاد په توګه

۳. د ۱۹۹۲–۱۹۹۷ میلادي پورې په پېښور کې د آی آر سي، دعوت او جهاد، او سید جمال الدین افغان د پوهنتونونو د انجنیري پوهنځي د استاد په توګه

۴. په ۱۳۹۳ لمریز کال کې د یوناما د چاپیریال ساتنې د پروژې د سلاکار په توګه

۵. په ۱۳۹۲ کال کې د افغانستان د تخنیکي او مسلکي زده کړو د انستیټیوټ د پرمختیا او پلان جوړونې د سلاکار، وروسته د نوموړي انستیټیوټ د علمي مرستیال او وروسته بیا د هغه د رییس په توګه.

د عبدالقیوم کریم خپاره شوي آثار:

۱. د لیکوال عزت، د منشي پریم چند د غوره کیسو پښتو ژباړه، د افغانستان د لیکوالو ټولنه، ۱۳۲۹ لمریز کال، کابل (د نوموړې ټولنې د کال د غوره ژباړې د حمید ماشوخیل د جایزې ګټونکی)

۲. ادهورا کهیل (نیمګړې لوبه)، د افغان لیکوالو د لنډو کیسو اردو ژباړه، ۱۹۹۵ میلادي کال، پېښور

۳. فضایي هندسه، د ښوونځیو د یوولسمو ټولګیو د پاره د فضایي هندسې د پوښتنو حل، ۱۹۹۲، پېښور

۴. د مثلثاتي لوګاریتم د جدولونو لارښود، د ښوونځیو د یوولسمو ټولګیو د پاره، ۱۹۹۲، پېښور

۵. د ماشومانو د پاره ۲۴ انځوریزې ښوونیزې کیسې، لیکنه او ژباړه ۱۹۹۸–۲۰۰۲، کابل او پېښور

۶. د فلم او ویډیو ییزو خپرونو بنسټونه، ۱۳۸۷، کابل

۷. د ماشومانو د پاره لیکنه، پښتو ژباړه، ۲۰۰۲ میلادي کال، پېښور

۸. د لاندې فلمونو پښتو او دري سکرپټونه:

- د نظر کلی، په انګریزي ژبه لنډ مستند فلم، لیکنه، ۲۰۰۰ میلادي کال، کویټه

- اولاد، لنډ ټلویزیوني فلم، لیکنه او جوړونه، ۲۰۰۵ میلادي کال، کابل

- مجبور، په دري ژبه لنډ ټلویزیوني فلم، لیکنه او جوړونه، ۲۰۰۲ میلادي کال، کابل

- ارمال، دري لنډ ټلویزیوني ننداره، لیکنه او جوړونه، ۲۰۰۲ میلادي کال، کابل

- پرېکړه، لنډ پښتو ټلويزيوني فلم، ليکنه او جوړونه، ۲۰۰۷ ميلادي کال، کابل (د NHK د نړېوالې جايزې ګټونکې طرحې پر بنسټ)
- سلګۍ، لنډ ټلويزيوني فلم، ليکنه او ډايرکټ، ۲۰۰۸ ميلادي کال، کابل
- ښکلا، په شپاړلسو برخو کې پښتو ټلويزيوني سريال، ليکنه، ۲۰۰۸ ميلادي کال، شمشاد ټلويزيون، کابل
- د يو شمير روزنيز لنډ ټلويزيوني هنري فلمونو او ټلويزيوني سپاټونو ليکنه او ډايرکټ، ۲۰۰۲ – ۲۰۱۲ ميلادي کال، کابل

په ۱۳۸۲ کال کې د پښتو ژبې تکړه ليکوال او ژباړن ډاکټر فريد احمد بزګر راته وويل چې غواړي د ((د منشي پريم چند غوره کيسې)) تر سرليک لاندې زما د هندوستان د نوميالي ليکوال منشي پريم چند د څو لنډو کيسو ژباړه چې په ۱۳۲۹ لمريز کال کې د افغانستان د ليکوالو د ټولنې له خوا خپره شوې وه، په خپلو مالي امکاناتو د دويم ځل له پاره چاپ کړي، نو لازمه مې وګڼله چې د نوموړي کتاب پر مطالبو خپل ژوندليک هم په خپله ژبه له يو څه تفصيل سره وړاندې کړم. نوموړی کتاب بيا چاپ نشو خو هغه مقدمه غواړم ددې کتاب په پای کې له درنو لوستونکو سره شريکه کړم.

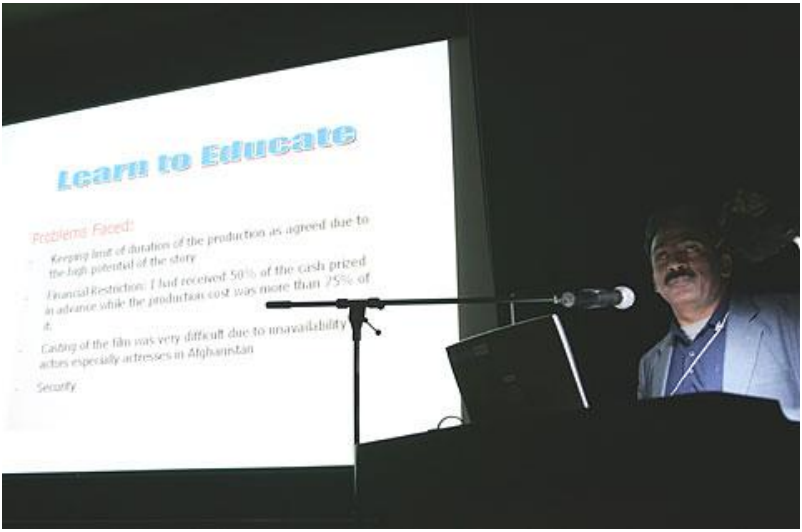

د جاپان په پلازمينه توکيو کې د NHK په تالار کې د پرېکړه فلم تر ننداري وړاندې د فلم په باب د معلوماتو د وړاندې کولو په حال کې

د NHK په تالار کې د پریکړه فلم د جایزې تر اعلان وړاندې (له ښی خوا څخه) د تونس ، تایلینډ ، اندونیزیا او هندوستان د فاینلستانو سره د د فستیوال د سیالیو د پایلو د اعلان د انتظار په حال کې

د NHK په تالار کې د اولاد او نورو فلمونو تر ننداري وروسته پر فلم باندي د بحث په دوران کي

د NHK په تالار کې د اولاد او نورو فلمونو تر ننداري وروسته پر فلم باندې د بحث په دوران کې

د NHK په تالار کې د ۲۰۰۷ کال د فستېوال د جايزې د ويشلو د ننداري په حال کې

د NHK په تالار کې د اولاد او نورو فلمونو تر ننداري وروسته پر فلم باندې د بحث په دوران کې

د NHK د ۲۰۰۶ کال په فستیوال کې د ۲۰۰۵ کال د ښه سکرپټ د لیکول د سیالیو د جایزې د ترلاسه کولو وروسته د وینا په حال کې

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پالو او فرهنګپالو شخصیتونو ښاغلیو (انجنیر نظرمحمد منګل) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا د دې اثر له لیکوال او چاپوونکو څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملی تحری

Decision

By: Abd-ul-Qayoom Karim

د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۵۳

Download from:aghalibrary.com